

**Indicadors del risc
Risc d'inseguretat
ciutadana**

Diego Torrente

El present text presenta els indicadors de seguretat ciutadana de l'any 2008 i analitza la tendència respecte a l'any anterior, i als darrers tres i deu anys¹. La idea és donar una visió global de l'evolució de la seguretat quan es disposa ja d'una dècada de dades provinents de l'Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya. L'any 2008 va ser un any d'inflexió des del punt de vista del creixement econòmic a causa de l'esclat de la crisi en el segon semestre. Des del punt de vista de la seguretat ciutadana, i a grans trets, és un any de manteniment dels nivells d'inseguretat dels tres darrers anys. La mala notícia és que no es veu cap tendència clara de millora. Més aviat, quan es miren les dades amb una perspectiva àmplia de 10 anys, hi ha un procés lent de deteriorament de la seguretat ciutadana. Respecte a l'any 2007, hi ha un increment molt petit en els indicadors globals de delinqüència i incivisme. En el primer cas, això és atribuïble a l'increment en els incidents contra vehicles. Conseqüència d'una baixada modesta pel que fa als delictes personals, hi ha un descens en l'impacte psicològic dels fets en les víctimes. No hi ha variacions en la percepció global d'inseguretat de la població, però sí que es percep una mica més d'incivisme. Aquest és un problema amb tendència a empitjorar tant objectiva com subjectivament. D'altra banda, continua una tendència ascendent en els contactes dels ciutadans amb la Policia i, en menor mesura, en la denúncia de delictes. Això vol dir que la demanda de seguretat i les expectatives de servei són altes.

La taula 5.1. presenta els indicadors de síntesi sobre la (in)seguretat real pel que fa a delinqüència i vandalisme. Des de la teoria de les finestres trencades de James Q. Wilson i George L. Kelling, el vandalisme es considera un indicador d'incivisme i desordre urbà i una mesura de risc de conductes delictives posteriors (sobre tot, juvenils). L'índex de vandalisme ha crescut tres dècimes respecte l'any anterior i se situa en

un 9,3%; és a dir, 9,3 de cada 100 catalans ha patit un acte de vandalisme l'any 2008. Malgrat que no és un percentatge massa alt i que registra variacions importants d'any rere any, és dels índexs que més s'han deteriorat a Catalunya en l'últim decenni ja que ha crescut un 42% respecte a la mitjana. Pel que fa a la delinqüència, hi han dues mesures bàsiques: l'índex de prevalença que mesura quin volum de població està exposat al delicte, i l'índex d'incidència que mesura el volum de delictes per càpita. Doncs bé, tots dos indicadors es mantenen en els nivells del 2007 i, fins i tot, dels darrers tres anys. En canvi, la situació és pitjor si la comparem amb la mitjana dels darrers deu anys (+9% i +6%, respectivament). El cost econòmic suportat per les víctimes del delicte (o destrosses) fluctua any rere any. L'any 2008 va ser de 691€ de mitjana, uns 30€ més que l'any anterior i 20€ més que la mitjana de la darrera dècada. Un aspecte que va millorar una mica l'any 2008 va ser l'impacte psicològic dels fets: de 6,7 (l'any 2007) a 6,3². Va ser un alleujament en un indicador que, a llarg termini, tendia a empitjorar. Mirats en conjunt, els indicadors globals indiquen un petit augment de la inseguretat però dins la línia dels darrers anys.

Observades aquestes variacions segons el tipus d'incident delictiu (veure la taula 5.2.), aquest any es produeix un augment significatiu (casi del 10%) en els delictes contra els vehicles privats respecte l'any passat. També s'ha de dir que el 2007 va ser un molt bon any. En contrast, l'altre delicte amb percentatges alts de victimització, el delicte contra les persones, ha millorat una mica respecte a l'any passat. Malgrat això, el nivell del 2008 és un 34% més alt que la mitja de la darrera dècada. Aquest empitjorament continua sent la dada més preocupant del panorama català de la seguretat ciutadana. La resta d'indicadors (domicilis, segona residència, comerços i entorn rural) tenen una prevalença baixa i registren petites variacions amb una millo-

1 Per a una presentació i discussió dels indicadors que s'utilitzen cal consultar l'Informe 2007 del l'observatori del Risc.

2 La pregunta formulada és: "Valori de 0 (gens) a 10 (moltíssim) com li va afectar psicològicament el fet".

ra dels incidents contra els comerços. Per tant, són els delictes contra els vehicles els responsables principals del petit increment de la inseguretat que s'aprecia l'any 2008. En contrast, l'increment del 2007 afectava més als fets personals.

Els catalans continuen qualificant amb un sis sobre deu els nivells de seguretat percebut als seus municipis i barris (taula 5.3.)³. El civisme al barri rep una qualificació semblant. Aquest indicador mantenen una característica en comú: en els últims deu anys (4 en el cas de la percepció de civisme), registren una lenta però progressiva davallada en la percepció ciutadana de seguretat.

La taula 5.4. presenta dos indicadors de tolerància vers els immigrants i vers els fets delictius. Són mesures sobre la flexibilitat amb què els ciutadans defineixen determinades persones o fets com a problemàtics. Tots dos són indicadors molt concrets però l'enquesta de Seguretat Pública de Catalunya no n'incorpora d'altres. L'any 2008 la dada més rellevant va ser la baixada d'uns deu punts (un 35% respecte a l'any anterior) en el percentatge de persones que citen la immigració entre els tres primers problemes de Catalunya. Això no implica un gir en l'acceptació d'aquests col·lectius, sinó que és conseqüència de l'increment de la preocupació en relació a la crisi econòmica⁴. És a dir, moltes persones citen entre els tres principals problemes aspectes econòmics i deixen de mencionar la immigració. El percentatge de fets patits pels ciutadans que ells defineixen com a "delicte" no ha variat gaire des del 2006, quan es va començar a fer aquesta pregunta.

La taula 5.5 recull diferents indicadors per copsar les demandes que la societat catalana fa al sistema públic de seguretat. Distingeix entre aspectes d'imatge de la Policia (amb independència de si la persona enquestada ha entrat en contacte amb ella),

la demanda pròpiament dita, i la satisfacció dels ciutadans que han fet servir els serveis policials. La imatge global de la Policia és un indicador de confiança i predisposició a la demanda. A Catalunya rep una nota d'un aprovat alt, si s'expressa en termes escolars⁵. Aquesta qualificació pràcticament no varia respecte a la de l'any passat ni pels Mossos d'esquadra, ni per les Polícies Locals. En canvi, quan s'agafa la perspectiva de 10 anys, els Mossos d'esquadra han passat d'un 6,9 de nota mitjana a un 6,5 l'any 2008. Les policies locals passen d'un 6,2 a un 6,1. Per tant el desgast d'imatge ha estat major en el cas de la Policia de la Generalitat. La demanda de seguretat es recull amb dos indicadors. El primer és el percentatge de persones que entra en contacte, a iniciativa pròpia, amb els Mossos d'Esquadra pel qualsevol motiu i mitjà. La pregunta és fa des del 2006 i la demanda s'ha anat incrementant mica en mica. El segon indicador és l'índex de denúncia de fets delictius. Aquí també hi ha hagut un increment, malgrat que més moderat. La satisfacció dels usuaris és mesura per a tots els cossos policials i jutjats. S'aprecia una lleugera tendència a l'increment de la satisfacció que es nota més com més llarg és el període de comparació. En definitiva, hi ha una davallada significativa en la imatge policial, un increment important en els contactes, i un augment petit en la satisfacció al denunciar. La lectura que té això és que la societat té una necessitat de serveis de seguretat, i que ho expressa mitjançant una demanda significativa. Manté una imatge més aviat positiva dels seus cossos i, quan entra en contacte amb ells, surt també discretament satisfet, malgrat que reconeix que han millorat un xic amb els anys. La conclusió és que hi ha molt espai per a la millora i la població demana aquesta millora.

La taula 5.6. mostra indicadors sobre evolució de les polítiques públiques de seguretat a Catalunya. Dissortadament, en el moment de tancar aquesta edició de l'informe (15 de

3 La pregunta es formula així en el qüestionari: "També voldríem parlar de les seves opinions en relació a la seguretat. Valori en una escala de 0 (mínim) a 10 (màxim) el nivell de seguretat que hi ha al seu barri / municipi"

4 Aquesta és una pregunta oberta que es formula d'aquesta manera: "També voldríem que ens digués quins són els problemes principals que té avui la societat catalana (màxim tres respostes).

5 La pregunta es la següent: "Ara parlarem dels cossos policials que hi ha a Catalunya Pot valorar globalment els serveis que donen cadascun d'ells? Valori-ho de 0 (són pèssims) a 10 (són excel·lents)"

juny del 2009), el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, encara no havia fet públiques a la seva pàgina web les dades estadístiques dels Mossos d'Esquadra corresponents al 2008. Per això, manquen molts indicadors sobre intervencions, eficàcia i eficiència que s'havien fet servir en anys anteriors. La informació presentada fa referència als recursos econòmics i humans de la seguretat ciutadana. El pres-

supost de la Direcció General de la Policia va créixer el 2008 un 4,6 respecte al 2007. És un pressupost que ha anant moderant el seu creixement a mesura que es completava el desplegament dels Mossos. El pressupost creix menys que el nombre de Mossos en el període 2007-2008, al contrari del que havia passar abans. La raó és la menor inversió en infraestructures i una austeritat més gran en el pressupost.

Taules i figures

5.1. Seguretat objectiva

Taula 5.1. Variació de la seguretat objectiva a Catalunya l'any 2008 respecte a períodes anteriors (en percentatges)

Indicadors:	Variació a curt termini		Variació a mitjà termini		Variació a llarg termini	
	Valor l'any 2008	% de variació respecte al 2007	Mitjana 2005-2007	% variació respecte als darrers 3 anys	Mitjana 1998-2007	% variació respecte als darrers 10 anys
Vandalisme:						
Índex de prevalença (en %)(a)	9,3	3,6%	9,0	3,6%	6,6	41,8%
Delinqüència comuna:						
Índex de prevalença (en %)(a)	16,9	1,8	16,9	-0,2	15,5	9,2
Índex d'incidència (en %)(b)	23,9	0,4	23,8	0,6	22,5	6,2
Costos econòmics per víctima (en €)	690,8€	4,5	618,2€	11,8	670,0€	3,1
Impacte psicològic (escala de 0 a 10)(c)	6,3	-6,0	(6,3)0,6	0,0	(5,9)	7,5

Notes: Els delictes inclosos són: robatoris (o intents) del cotxe, moto, bicicleta; sostracció d'objectes del vehicle; robatori o intent de l'habitatge principal o segona residència; robatori o intent al comerç, i atracament o intent; al comerç; robatori o intent de maquinària agrícola, bestiar, productes del camp; robatori o intent de bossa o cartera, i estrebada; atracament, agressions sexuals, amenaces i violència. La vandalització inclou la destrucció d'objectes o accessoris del vehicle, destrucció a l'habitatge habitual, segona residència, productes del camp, o maquinària agrícola.

(a) L'índex de prevalença es el percentatge de la població que ha patit al menys un incident o delicte en l'any de referència.

(b) L'índex d'incidència el nombre de delictes que s'han produït per cada cent habitants en l'any de referència.

(c) El valor "0" vol dir que no li va afectar gens i 10 que li va afectar moltíssim.

Font: Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya i de Victimització de Barcelona. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Taula 5.2. Variació de l'índex de prevalença per àmbits a Catalunya l'any 2008 respecte a períodes anteriors (en percentatges)

Indicadors	Variació a curt termini		Variació a mitjà termini		Variació a llarg termini	
	Valor l'any 2008	% de variació respecte al 2007	Mitjana 2005-2007	% variació respecte als darrers 3 anys	Mitjana 1998-2007	% variació respecte als darrers 10 anys
Vehicles privats	6.6	9.8	6.7	-1.6	6.8	-2.9
Domicili	1.6	(-5.3)	1.8	(-12.2)	1.8	(-9.0)
Segona residència	0.7	(13.3)	0.7	(2.0)	0.7	(-5.6)
Comerços	0.8	(-16.0)	0.8	(0.8)	0.8	(9.1)
Entorn rural	0.8	(8.6)	0.6	(34.1)	0.7	(15.2)
Personal	8.3	-4.7	8.2	0.7	6.2	33.9

Notes: L'índex de prevalença es el percentatge de la població que ha patit al menys un delicte en l'any de referència. El parèntesi indica que el valor en base al qual es calcula és baix.

(a) Els delictes contra els vehicles són: robatoris (o intents) del cotxe, moto, bicicleta, i sostracció d'objectes del vehicle. Els delictes contra el domicili són el robatori o intent de l'habitatge principal. Els fets contra les segones residències són: robatori o intent de la segona residència. Els fets contra els comerços són: robatori o intent, i atracament o intent. Els delictes rurals són: Robatori o intent de maquinària agrícola, Bestiar, productes del camp. Els fets contra la seguretat personal són: robatori o intent de bossa o cartera, estrebada, atracament, agressions sexuals, amenaces i violència.

Font: Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya i de Victimització de Barcelona. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Taula 5.3. Variació de la seguretat percebuda per la població de Catalunya l'any 2008 respecte a períodes anteriors

5.2. Seguretat percebuda

Indicadors:	Variació a curt termini		Variació a mitjà termini		Variació a llarg termini	
	Valor l'any 2008	% de variació respecte al 2007	Mitjana 2005-2007	% variació respecte als darrers 3 anys	Mitjana 1998-2007	% variació respecte als darrers 10 anys
Nivell de seguretat al municipi (Escala 0-10) (a)	6,1	0.5	6.1	1.0	6.4	-4.5
Nivell de seguretat al barri (Escala 0-10) (a)	6,2	1.3	6.0	2.4	6.6	-6.4
Nivell de civisme al barri (Escala 0-10) (a)	5,8	-2.5	6.1	-6.2

Fonts: Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Notes: (a) El valor "0" vol dir que no ni ha cap i 10 que hi ha moltíssim. El nivell de seguretat al barri es pregunta no més en els grans municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

5.3. Polítiques públiques de seguretat

Taula 5.4. Variació dels indicadors de tolerància a Catalunya l'any 2008 respecte a períodes anteriors (en percentatges)

Indicadors:	Variació a curt termini		Variació a mitjà termini		Variació a llarg termini	
	Valor l'any 2008	% de variació respecte al 2007	Mitjana 2005-2007	% variació respecte als darrers 3 anys	Mitjana 1998-2007	% variació respecte als darrers 10 anys
Població que cita la immigració entre els tres primers problemes de Catalunya (en %)(a)	19,3	-35	30,8	-37,3	30,1	-36,0
Percentatge de fets patits que la víctima defineix com a "delictiu"	80	-4,2	82,7	-3,3

Notes: (a) Suma de les mencions com a primer, segon o tercer problema.

Fonts: Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya i de Victimització de Barcelona. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Taula 5.5. Variació dels indicadors de demandes de seguretat a Catalunya l'any 2008 respecte a períodes anteriors

Indicadors:	Variació a curt termini		Variació a mitjà termini		Variació a llarg termini	
	Valor l'any 2008	% de variació respecte al 2007	Mitjana 2005-2007	% variació respecte als darrers 3 anys	Mitjana 1998-2007	% variació respecte als darrers 10 anys
Imatge social de les institucions de seguretat:						
Valoració dels serveis de Mossos (Escala del 0 al 10) (a)	6,5	-1,5	6,6	-2,0	6,9	-6,4
Valoració dels serveis de la Policia Local (Escala 0-10) (a)	6,1	0,0	6,0	1,7	6,2	-2,1
Demanda de seguretat:						
Percentatge de persones que entren amb contacte amb els Mossos d'Esquadra (b)	18	10,4	15,8	14,3	---	
Índex de denuncia de delictes a la Policia o Jutjat (en %) (c)	46,4	0,9	46	1,0	43,8	5,8
Satisfacció dels usuaris amb els serveis de seguretat:						
Valoració global dels serveis de tots els cossos policials i jutjats al fer una denúncia (Escala del 0 al 10) (d)	6,7	0,0	6,5	2,6	6,5	3,9

Notes:

(a) La valoració dels serveis es fa amb independència de si els han usat. El valor "0" vol dir que són pèssims i "10" que són excel·lents.

(b) Percentatge de persones que es comuniquen amb els Mossos d'Esquadra per a qualsevol tema personal o telefonicament (sol contactes a iniciativa de l'entrevistat)

(c) Es el percentatge de víctimes que signen una denúncia pel delicte patit.

(d) La valoració la fan les persones que denuncien. El valor "0" vol dir que els serveis són pèssims i "10" que són excel·lents.

Taula 5.6. Variació dels indicadors sobre polítiques públiques de seguretat a Catalunya l'any 2008 respecte a períodes anteriors

Indicadors:	Variació a curt termini		Variació a mitjà termini		Variació a llarg termini	
	Valor l'any 2008	% de variació respecte al 2007	Mitjana 2005-2007	% variació respecte als darrers 3 anys	Mitjana 1998-2007	% variació respecte als darrers 10 anys
Pressupost de la Direcció General de la Policia (En milions d'Euros)(a)	736.2	4.6%	567.8	29.7%	315.8	133.1%
Plantilla de Mossos d'Esquadra	14.143	8.7%	11.786	20.0%	8.273	70.9%

Notes:

(a) Es el pressupost de la Direcció General de Seguretat Ciutadana del Departament d'Interior de la Generalitat. A partir del 2008, es el de la Direcció General de la Policia.

(b) Solament es computen les plantilles de Mossos d'Esquadra i Polícies Locals. La població en el 2007 és 7.210.508 segons Idescat .

Fonts: Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya i de Victimització de Barcelona. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. Estadístiques anuals del Cos de Mossos d'Esquadra. Generalitat de Catalunya. Anuari Estadístic de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. Generalitat de Catalunya.